

IN BALLUM

Amelander spieltjes

spil	= spel
spilke (W), spi'ltje (O)	= spelletje
speule	= spelen
speulgoöd	= speelgoed
speulplak	= speelplaats
speultuun	= speeltuin
kien	= kien
meäske	= meisje
joah, jonge	= jongen
buten	= buten
De kiende's speule soa liëf.	= de kinderen zijn lief aan het spelen.
metenander	= met elkaar
gemiën speule	= gemeen spelen

'**ambacht**, (W) s. ut. Ambacht; ambacht. *Stomme* -, kinderspelletje waarbij een van de deelnemers een beroep uitbeeldt dat door anderen moet worden geraden; degene die het beroep het eerste raadt, mag vervolgens uitbeelden, enz. → *koäning* (*Dach koäninkje*).

bakke'leie, v., *bakkeleide*, *hêw bakkeleid*. **1.** Bakkeleien, ruziemaken, vechten; bakkeleie. **2.** (O) spelletje spelen, waarbij een opstaande baksteen, staande op een liggend exemplaar, met behulp van een derde (halve) steen van afstand omver moet worden gegooid. → *stiënpik*.

'**batse**, v. *batste*, *hêw batst*. **1.** Gooien, smijten, slaan; batse. *Er in* -, erop slaan. **2.** botsen; batse. *Teugenenander an* -. **3.** (H & Ba) knikkerspelletje, waarbij men elkaars stuiiter moet raken om knikkers te winnen; knikkertsjepikke. → *bommele*, *knikkerbatse*.

'**beeldestörm**, -[störm] (Bu) s. de. Kinderspelletje, waarbij de deelnemers worden weggeslingerd en in de houding moeten blijven staan waarin ze tot stilstand zijn gekomen. → *slingertje*.

'**blikjetrappe**, v., *hêw blikjetrapt*. Een bepaald kinderspelletje, verstoppertje met verlos, spelen; blikspuit. → *ferpikke*.

'**boäntjesette**, v., *hêw boäntjeset*. **1.** Boontjes poten; beantsjesette. **2.** oud plaagspelletje bij kinderen, waarbij met duim en vingers een plukje hoofdhaar rondgedraaid wordt.

bok-sta-'fast, s. ut. Bokstavast, bepaald spel voor jongens, waarbij één van de jongens, de bok, voorovergebukt met de handen tegen een boom gaat staan; om de beurt

springen de medespelers op zijn rug, steken enige vingers omhoog en vragen: -, *hoefeul* *hoa'nen heste op dien bast*; degene van wie de bok het aantal opgestoken vingers raadt, stelt zich eveneens voorovergebukt achter de bok op; daarna springt een volgende speler via de rug van de achterste op de rug van de bok; het vragen en raden herhaalt zich tot alle spelers geraden zijn. → *bokjespringe*.

'bommele, v., *bommelde*, *hêw bommeld*. Knickerspelletje, waarbij men elkaars stouter moet raken om knikkers te winnen; knikkertsjepikke, knikkertsjesjitte. → *batse*.

'boomferwissele, (W) v., *hêwwe boomferwisseld*. Stuivertjewisselen (aftikspelletje, waarbij de spelers, uitgezonderd één, plaatsnemen bij een boom; men tracht dan rennend van plaats te wisselen en daarbij te voorkomen dat genoemde ene persoon één van de tijdelijk onbezette plaatsen inneemt; een variant is dat men al rennend wordt aangetikt door genoemde ene speler); beamkewikselje.

boom-sta-'fast, (W) s. ut. Spelletje, waarbij de eerste aantikker zich aan een boom of paal moet vasthouden en daarna moet trachten de langs hem rennende spelers met zijn vrije hand aan te tikken; wanneer hij iemand aantikt, dan geeft deze hem de hand en wordt vervolgens aantikker; er ontstaat zo een rij waarbij de buitenste steeds aantikker is; wordt de rij doorbroken, dan geldt het aantikken niet. → *krij-me-krij*.

'eiskule, v., *hêw eiskuuld*; **'eiskuile**, v., *hêw eiskuild*; **'eisköle**, -[skö:lə] v., *hêw eiskööld*. Oud volksgebruik met Pasen in Nes, waarbij gebruik werd gemaakt van een kuiltje of een baantje in het zand om eieren langs te laten rollen (dit spelletje werd doorgaans door kleinere kinderen gespeeld). → *eirölle*.

fer'los, [fə]- s. ut. Spelletje, waarbij een speler gevangen wordt, die door een nog vrij zijnde medespeler weer kan worden verlost; ferlos.

Potje ferpikt (O), spelterm, inz. bij het *blikjetrappen*, wanneer de zoeker iemand heeft gevonden, maar niet de juiste naam afroept.

fer'raad, s. ut. Verraad; ferrie(d). - *op hopen* (N), bepaald kinderspelletje, met als kenmerken op elkaar liggen en herkennen (werd vroeger wel in het schemerdonker gespeeld).

fer'stoppe, [fə]- v., *ferstoppte*, *hêw ferstopt*. Verstoppen; ferstopje. **1.** verbergen. → *ferberge*. *Nestke* -, kinderspelletje. *De kiende's hadde hor in ut hoai ferstopt*, de kinderen hadden zich in het hooi verstoppt.

goes, (W) pron. Enkele, enkelen; guon, guods. - *foar mij, niks foar dij*, formule i.v.m. het knickerspel; degene die dit zegt, begint het spel en mag eerst de knikkerbaan vrijmaken van takjes of andere oneffenheden door deze met de hand weg te vegen, wat een voordeel t.o.v. de andere spelers is. → *goëd*.

'hinkele, v., *hinkelde*, *hêw hinkeld*. Hinkelen, op één been voortspringen (bep. kinderspelletje); hinkelje.

'hoeteboere, v., *hoeteboerde, hêw hoeteboerd*. Een tikspel spelen (variatie op *krij-me-krij*), waarbij de eerste aantikker moet trachten met samengevouwen handen de anderen aan te tikken; de medespelers op wie jacht wordt gemaakt, moeten de rij trachten te doorbreken door klappen met de zijdelings opgeheven hand op de aangesloten handen van de tegenspelers te geven; het spelverloop is verder als bij *krij-me-krij*. → *krij-me-krij*.

kam, s. de, -*men*; -*ke* (O & W), -*tje* (O). Kam; kaam. *Alles over iën - skeare*, alles over één kamscheren, geen onderscheid maken. *Un - speule*, bij het kruisjassen vijf spelletjes spelen (op papier wordt aan weerskanten van een verticale streep een gewonnen spelletje d.m.v. een liggend streepje aangegeven, onder (Z)ij of W(ij); het gaat erom wie het eerste een kam heeft, die bestaat uit vier liggende streepjes onder elkaar met een diagonaal streepje er doorheen).

'ka'nnewippe, v., *ka'nnewipte, hêw ka'nnewipt*. **1.** Wippen, op de wiplank spelen; wippe. **2.** spelletje waarbij twee jongelui, met de ruggen tegen elkaar staande en met de armen in elkaar gehaakt, elkaar beurtelings van de grond tillen.

'knikkerbatse, (O) v., *knikkerbatste, hêw knikkerbatst*. Een knikkerspelletje spelen, waarbij men elkaars stuiter moet raken om knikkers te winnen; knikkertsjepikke. → *batse*

'koekhappe, v., *hêw koekhapt*. **1.** Koekhappen (kinderspel); de koek hangt hierbij aan een lijn en de deelnemers moeten bij toerbeurt met een blinddoek voor de koek zien te vinden; vaak worden ze vooraf in het rond gedraaid, zodat ze hun gevoel voor richting kwijt zijn. **2.** (W) oud kinderspelletje, waarbij een kind dat jarig was een koek op de mouw gebonden kreeg; de andere kinderen renden de jarige dan achterna en probeerden hem of haar te pakken te krijgen en een stuk uit de koek te happen.

krij-me-'krij, (W) s. ut. Tikspelletje, waarbij de aangetikte spelers, elkaar bij de hand houdend, een rij vormen en zo proberen weer een volgende speler aan te tikken; de buitenste spelers van de rij fungeren als aantikker; degenen op wie jacht wordt gemaakt, mogen proberen de rij te doorbreken. → *boom-sta-fast, hoeteloere*.

'lânferkope, v., *hêw lânferkocht*; **'lânferovere**, (W) v. (alleen in bet. 2), *hêw lânferoverd*. **1.** (W) spelletje, waarbij een der spelers een stukje graszode uitsnijdt en dit weer teruglegt, waarna de anderen dit moeten zoeken. **2.** (O) spelletje, waarbij twee spelers proberen grond van elkaar te veroveren door het werpen met een zakmes in het zand; lantsjerove.

'lepelkeslaan, (W) v., *hêw lepelkeslagen*. Bepaald spelletje spelen, waarbij met gebruikmaking van een zweepje een soort pijl wordt weggeslingerd. → *piel-en-swiep*.

'lesttik, s. ut. Bepaald spelletje, waarbij de laatst aangetikte achtervolger wordt bij de volgende spelronde; lêsttikjen.

'lummele, v., *lummelde, hêw lummeld*. Bepaald balspelletje, waarbij twee spelers de bal naar elkaar overgooien, terwijl een derde die tussen hen in staat, de *lummel*, de bal moet trachten te pakken.

matje ferovere, met een mes een vierkant uitzetten en dan landjeveroveren. De winnaar had het grootste stukje land. Het mes werd dan om de beurt op knie hoogte in de grond gegooid en in een rechte lijn doorgetrokken. Kan ook op het strand gedaan worden.

'meetkeslaan, (W) s. ut. Oud spelletje waarbij men door te gooien met knikkers of centen moet trachten een in het zand getrokken streep zo dicht mogelijk te benaderen. → *streekje*.

'neuskepikke, v., *hêw neuskepikt*. **1.** Met de neuzen tegen elkaar wrijven. **2.** (scherts.) zoenen. **3.** kinderspelletje met lucifersdoosje. Hierbij moet met de neus het omhulsel van een lucifersdoosje van andermans neus worden afgehaald.

'pandferbeure, **'pânferbeure**, v. Pandverbeuren. Kinderspelletje waarbij ieder iets in onderpand geeft. De pandhouder neemt ongezien een voorwerp en vraagt op de rij af: *Wie sien pand dut is, wat moet die doën*. Aangesprokene verzint een (veelal komische) opdracht, die de pandgever moet uitvoeren; panferbarre.

piel-en-'swiep, **pielen'swiep**, (O) s. de. Kinderspelletje waarbij een houten pijl met behulp van een zweep wordt weggeschoten. → *lepelkeslaan*.

'poate, v., *poatte, hêw poat*. **1.** Poten, planten; poatsje, sette. **2.** poten. Bij bepaalde spelletjes vaststellen wie de eerste keus heeft. Vanaf een willekeurige afstand zetten twee deelnemers om beurten een voet in elkaars richting. Degene, wiens voet in lengterichting of dwars geplaatst de laatste ruimte vult heeft de eerste keus bij het kiezen van medespelers, speelhelpt e.d.; poatsje, trêdzje.

'poeperot, (W) s. de. Zoek- en aftikspelletje waarbij de spelers met een stok moeten worden aangetikt; krijjoanboartsje (mei in stôk). *Poep(erot) speule*, het spelletje *poeperot* spelen.

'potjeknikke, (W); **'potjeknikkere**, (W); v. Bepaald knikkerspelletje spelen waarbij gebruik wordt gemaakt van een pot; potsjeknikke.

'skâdtikke, (O) v. Kinderspelletje dat wordt gespeeld bij maan- of lantaarnlicht, waarbij de schaduw van de spelers met de voet moet worden aangetikt. → *skiënsestrappe*.

'skiënsestrappe, (W) v. Kinderspelletje dat wordt gespeeld bij maan- of lantaarnlicht, waarbij de schaduw van de spelers met de voet moet worden aangetikt. → *skâdtikke*.

'skuilkeblink, (O & W); **'sköölkeblink**, (O); **'skuulkeblink**, (W); s. ut. Combinatiespelletje van verstoppertje en tikkertje; skûltsjeblink.

'slingertje, s. ut. Kinderspelletje, waarbij de deelnemers worden weggeslingerd en in de houding moeten blijven staan waarin ze tot stilstand zijn gekomen. → *beeldestörm*.

'stiënferskoffele, (W) v. Een bepaald hinkelspelletje spelen; krythinkje.

'stiëknikke, (W) v. Een bepaald knikkerspelletje spelen; het *stiëknikken* is een variant van het *potjeknikken* waarbij de pot is vervangen door een baksteen.

'stiënpik, (W) s. Oud werp spelletje waarbij over een opstaande baksteen een halve wordt gelegd die met behulp van een *mikstiën* moet worden afgeworpen; stientsjedossen, -pikken. → *bakkeleie*, *mikstiën*.

II 'streekje, (O) s. ut. Oud spelletje waarbij men door te gooien met knikkers of centen moest trachten een in het zand getrokken streep zo dicht mogelijk te benaderen → *meetkeslaan*.

'tiepele, [tipələ] v., *tiepelde*, *hêw tiepeld*. Het tiepelspel spelen; tipelje. Het spel wordt gespeeld met behulp van een lange en een korte stok en een kuiltje in de grond. Onderdelen in spelvolgorde: (W) *tippe*, *tiepel*, *drosker*, *snoeierom*, *swabeltje*, *soldaatje*, *tipke*; (O) *oplêch*, *grouwskot*, *tip(ke)*, *soldaatje*.

tik'mij, (W & N); **tik-'tik**, (Bu); s. ut. Tikkertje, spel waarbij de deelnemers getikt moeten worden; tikkeboartsje.

'toatebelle, (W) v., *hêw toatebeld*; **'toatelokke**, **'toatlokke**, (O) v., *hêw toat(e)lokt*. Een oud plaagspelletje spelen, waarbij men na het invallen van de duisternis met behulp van de *toatebel* of *toat(e)lokker* de bewoners naar buiten tracht te lokken; gleske-, rútsjetikje.

'winkelkespeule, (W) v., *hêw winkelkespeuld*; **'winkeltjespeule**, (O) v., *hêw winkeltjespeuld*. Winkeltje spelen, door het nabootsen van een winkel als kinderspelletje.

Uit: Amelanders woa'deboek